

Громадська Думка

ПЕРЕДПЛАТА:

(Ціна 1. прим. в таборі 3 ф.)
" " поза таб. 4 ф.)
На місяць в таборі . . . 25 ф.
" " поза табор. 30 ф.
На 3 місяці в таборі 75 ф.
" " поза таб. 90 ф.

ЧАСОПИСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ у ВЕДЛЯРІ.

ВИХОДИТЬ ЩО ЧЕТВЕРГА Й ЩО НЕДІЛІ.

АДРЕСА:

Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung
in Wetzlar.

Видає „Видавниче Товариство імени Б. Грінченка“.

Ч. 25. (72):

Четвер, 26. квітня 1917.

Рік III.

Вільна Україна—„сфінкс“ Європи*).

Народе мій, замучений,
Та прийде час, і Ти огни-
стим видом
Засяєш у народів вільних
колі,
Труснеш Кавказ, вперешеш
ся Бєсидом,
Покотиш Чорним морем го-
мін волі
І глянеш, як хазяїн домо-
вний,
По своїй хаті і по своїм
полі.

Іван Франко.

Російські демократичні кола і революціонери XIX століття дивилися на національні справи з гори, як на щось реакційне і протидемократичне, що в інтересі поступу треба поборювати. Соціалістичні революціонери уважали національні справи, як чисту буржуазні ричі, що стоять поза межами пролетарських інтересів. А тимчасом російська революція і воєнні кличі обох сторін винесли справу визволення поневоленних народів на перший план не тільки в західній Європі, але і в Росії з такою силою, якої не сподівалися верхи поневоленних народів.

Саме життя поневоленних мас видвигнуло націоналізм кожного поневоленого народу наперед і примушує верхи його взятися за діло національного визволення під напором стихії.

Під напором стихії вертаються до свого народу верхи суспільства, що служили колись іншому богові, служили чужій нації, навіть робили шкоду своєму власному народові для милого ока сильних миру сього.

Така переміна робить ся серед усіх поневоленних народів Росії, така переміна звороту інтелігенції до свого народу з національними кличами діється серед української нації на наших очах. Українські домагання збільшують ся з кожним днем, бо верхи суспільства, бачучи щораз сильнішу опору серед мас, ставлять щораз ширше справу, яка зачала ся домаганням української народної

школи, а скінчить ся повною державною самостійністю України.

Поневолений нарід здобуває собі права дорогою поступеного розвитку звичайно такими ступнями: Першою умовою визволення народу є своя національна школа й уживання своєї мови в урядах. Другий ступінь визволення народу є так звана культурно-національна автономія, себто право рішати в своїх національних справах в рамках якоїсь держави, щоби розвинути свою культуру, себто літературу, штуку, науку, організацію своїх національних сил через товариства і організації. Третій ступінь визволення народу є національно-політична автономія, яка жадає прав рішати, окрім всіх культурних, свої місцеві політичні справи і брати участь у загально-державних справах, як окрема одиниця. Четвертий ступінь визволення народу є національна федерація, себто: бути рівнорядним членом з другими народами в складі одної великої держави, яка становить спілку народів. В кінці останній ступінь визволення народу є увільнення народу від обовязкового союзу з другими народами і проголошення повної державної самостійности.

Якіж домагання ставлять Українці до нової Росії? Саме життя заставляє Українців ставити щораз більші вимоги. Зараз по вибуху революції зажадали Українці в Петербурзі від тимчасового правління українських шкіл і української мови в урядах, себто основи до своєї культурної свободи. Далі Українці в Москві на спільній нараді з „іногородцями“ поставили домагання національно-культурної автономії для Українців російських, а національно-політичної автономії (самоуправи) для австрійських Українців. Харківські Українці пішли ще далі: вони вибрали комітет для вироблення національно-політичної автономії для російської України, яку мають затвердити Установчі Збори цілої Росії. Вкінці скликали київські Українці загальний конгрес українських представників і взяли під обрану національно-федеративний союз усіх народів Росії.

Значить ся Українці поставлять вкінці домагання утворення з російської держави федерації, себто спілки народів.

Ми сказали в попереднім числі „Гром. Думки“, що жадання Українців, як найбільшого народу з поневоленних націй і найбогатшого землею зі всіх російських народів, є рішачі для цілої Росії. І так воно є в дійсності. Росія мусить попустити волю в домаганнях Українців, щоби їх не відтунути від себе, бо в противному випадку може наступити для Росії повний розвал: Україна відірветь ся, а по її слідам підуть і всі поневолені російські народи. Україна рішає велич Росії, або її упадок, бо вона була і є підставою економічного багатства східної Європи.

Що наші думки не є голословні, що серед російських Українців є повна свідомість своїх постулатів (домагань), маємо на се доказ в великій маніфестації київській за повною державною самостійністю України.

Зі Штокгольму доносять:

Дня 25. і 27. березня відбула ся перша бурлива маніфестація за незалежність України в Києві. Під проводом українських національних товариств згуртувало ся більш 70.000 людей з жовтоблакитними відзнаками. Редактор української часописі Романенко виголосив огнену промову перед свіжопоставленою українською гімназією. „Тепер—казав Романенко—настав час, коли український народ може здійснити свої старі мрії, які голубив протягом століть. Настала слушна година сотворення української республіки, яка одиноко відповідає українському громадянському поглядові й гуртованню. Як Поляки, так Українці мусять одержати самостійну державу і постановити свою власну культуру. Що дозволено Фінляндцям, те мусить бути признане Українцям. Адже люди, що стоять на чолі Росії, як от Мілюков, завіжди висловлювали ся за самоозначенням України. Як же московське правління буде противити ся те домагання добровільно сповнитися, то мусимо своє право взяти силою.“ Вкінці викликав промовець тінь українського поета Івана Франка, який ви-

щував цей великий день у своїх творах.

Дальші промовці зажадали установи негайно національного комітету для вільної України. Публика приймала всі промови з одушевленням і радісними окликами і, переходячи улицями, співала пісню скопценованих „Каменярів“ Івана Франка. Розкинено написану відозву, в якій говорить ся про віщування українського історика Костомарова, що Україна колись буде вільна республіка, і народи, що дивлять ся на карту України, спогадають слова святого письма: „Камінь, який відкинули будівничі; стане угольним каменем.“

Тому ся маніфестація в Києві звернула увагу не тільки Росії на себе, але усїєї Європи.

Німецька часопись „Остєрронеіше Цукунфт“ ч. 8. 1917 р. подає її опис під заголовком „Український Сфінкс“ (загадка). Нехай же й російські кола тимчасового правління застановаляють ся перед сею українською загадкою, бо загадку цю може розв'язати Європа—як сама Росія не розв'яже її в свою користь повною державною свободою українського народу, як рівний з рівним, вільний з вільним. Не розв'яже Росія загадки, то самі Українці скоріше, чи пізніше, з поміччю західної Європи розв'яжуть її по думці повної державної самостійности.

II.

Зрозумів.

Семен Кравченко сидить на нарах, звісивши ноги до долу. Більшого зібрав ся гурток полонених. Сміють ся, жартують. Балакають про арешт царя, про маніфести, які видає тепер нове правління до народу і т. и.

— Та й що ще?.. промовив Семен Кравченко з нар—і повну свободу дали! Тепер суда ніякого не буде... Сміло можна прийти до найбільшого пана й лупнути в морду! Повна, значить, свобода!..

Всі здивовано глянули на Семена. Але він казав далі:

— Це виходить таке: що тобі наравить ся—те й роби. Ну й нароблю я бешкету, як приїду до дому! Я ще до війни, як був дома, то нікому не спускав, навіть нашому стражникові, особливо ж як був паний!.. Правда, попадав і до

* Сфінкс—скала в Єгипті, що має вид лена з крилами, з жіночою головою. Довго вона була загадкою, що вона має значити. Аж нові дослідники докопали ся до землі до середини і майшли у сфінксі святиню старих єгипетських королів. Та сфінкс лишив ся в культурних людей на означення якоїсь загадки.

кутузки, але що? Я ж був п'яний, ну, на завтра й випускали. А тепер? Тепер нема кутузки,—нові права, свобода!... Ось хоч би й це: Встану вночі, поїду в поле, виору найкращу землю, засію і вже моя... по новому закону...

— Тю, дурний!—обізвав ся Кирило Божко—чи тож можна так, щоби ти посіяв, а я пожав? Ну її заморозив!...

— А, нехай тебе, Семене!—почув ся з гурту сміхливий голос Петра Корця. А ми думали, що ти дещо розумієш! Хита то свобода, що можна бити кого попало й брати те, чого не клав? Цілком ні, Семене! Свобода—це значить, що тепер вільно робити збори, штрайки, контролювати начальство, писати все, що хочеш, говорити правду одверто всім... І почав, і почав.

Всі стояли й дивували ся, звідкіль він довідав ся про все це й коли? Петро Корець, ще дещо сказав і спішно вийшов із бараку, видно десь був зайнятий.

Всі заговорили між собою.

Семен Кравченко насупив ся й мовчав.

— І найшли кого слухати!—згодом промовив він. Таж то школяр!.. Ге... Бреше та думає, що й повірили. Бачили ще й не таких... Хита ми самі не знаємо, що таке свобода? Ого!.. Ось нехай приїдемо до дому...

— Е, годі тобі, Семене! Верзеш чорт зна що!—обізвав ся Микола Зінчук. Ти тільки глянь... Ми бояли ся ходити до школи, співали „Боже, царя храни“, а де він тепер? А вони, як видко, знали все наперед, навіть те, що царя й міністрів покидають, бо через те так сміливо й до школи ходили. Ти думаєш, Семене, що я його не знав раніше? Та він і слова не міг промовити, а тепер дивись!.. Е, дурний я був... Од сьогоднішнього дня піду й я до школи, може дечому навчусь. Хоч тепер і пізно, але буду старатись, щоб знати хоч десяту долю того, що цей Петро Корець...

Никола Бринець.

РЕВОЛЮЦІЯ В РОСІЇ, а МИР.

Конгрес Українців у Києві.

Через Базель доносять з Петербурга: У Києві відбувається з'єднаний конгрес Українців, який розбирає справу російської республіки на основі національної федерації.

Розлам революційних сил.

Революційні партії робочих і салдатів поділилися на дві партії: 1) партія „Єднання“ під проводом Плеханова, яка хоче далі вести війну і приймає всі довги й зобов'язання старого правительства та йде рука в руку з буржуазією і 2) партія „пораженців“, („большевиків“) під проводом Леніна, яка хоче негайного мира, переведення революції до кінця і не хоче приймати довгів, які вносять для Франції 17 мільярдів, для Англії 4 мільярди, не числячи довгів у Японії і Сполучених державах. Ті довги мають платити капіталісти. Сторонники Леніна мають захоплених в арсеналі 40.000 рушниць і 30.000 патронів. Супроти цього буржуазійне правительство проголосило в Петербурзі і околиці воєнний стан.

Вольність товариств і зборів завішено.

Зі становища України партія Леніна признала нашу державну самостійність, тому ми цілою душею повинні бажати побіди свої партії в сій грядучій новій революції.

Програмова бесіда Леніна.

Італійська часопись „Коррієра делла Сера“ доносить: Ленін у своїй програмній бесіді висловив такі гадки: Дальшої війни не буде, коли власть перейде а руки городського й сільського пролетаріату, як буде поборювати ся кожній капіталістичний інтерес, кожду аннексію. Капіталістичне правительство не заслугоує ніякого довіря. Пролетаріат мусить знищити капіталізм, повалити тимчасове правительство і настановити на його місце виділ робітників і салдатів. Держава мусить будувати ся на взір парижської комуні, звести військо, поліцію, бюрократію. Ми

не потребуємо готової державної машини, якою вона є в демократичних республіках, а безпосередньо сили озброєних і організованих робітників.

Безпощадність Леніна.

Ленін, провідник крайньої лівої соціал-демократії, зажадав негайного закінчення мира, повалення правительства місцян та німци на Керенського і Чхеїдзе за зраду справі міжнародного соціалізму.

Поклик партії Плеханова.

В соціал-демократичній часописі „Єднання“ під редакцією Плеханова видано поклик:

„Росія стоїть перед великою небезпекою боротьби найважливіших революційних сил між собою. Армія зложена з пролетаріату і селян мусить розяснити сама ріжницю поглядів обох сторін, щоби перешкодити розпадові демократичних революційних сил. Партія робітників ошибаєть ся зовсім, коли думає, що революційна армія є одна велика соціалістична маса. Салдати, що повалили загально ненавистний престол, є рішучі революціонери, але ніякі соціалісти“.

Нова партія М. Горького в Росії.

Під проводом Максима Горького утворила ся нова радикально-республіканська партія, якої програмою є створення демократичної республіки на основі самоуправи й національного принципу та переведення основних соціальних і земельних реформ.

Прийняття англійсько-французьких соціалістів.

Князь Львов і инші члени правительства прийняли представників французьких і англійських соціалістичних партій. Англійський представник робітників Сандере повітав тимчасове правительство іменем англійських робітників і всього демократичного населення Англії і зазначив свою радість, що побіда демократії і республіки в Росії

усуне на будуче всяку можливість війни. Французький соціалістичний представник Муте сказав між иншим: Французькі демократи здадуть рахунок з того, що російсько-французький союз є потрібний. Та сей союз не міг бути сердечний, як довго Росія підлягала деспотизмові. Вільна демократична Франція буде бороти ся в союзі з демократичною Росією до кінця, аж до побіди над імлітаризмом за свободу всіх народів і увільненням землі від війни на завжди.

Ім відповів Мілюков однозгідно з французькою заявою, що Росія, завдяки демократизації, стала двічі сильнішою і має такі самі цілі. Тепер ходить Росії о організацію нарушеної революцією сили для охорони Росії. Керенський заявив іменем демократії, що вона рішила постановити кінець всім узурпаційним і імперіалістичним замахам і хоче не поневолення, а свободи, рівності й братерства всіх народів. Закликав їх до побідного становища у своїх державах.

Становище селян загрожує розвалом Росії.

Перші вісти про селянський рух донесли „Дагблядет“ з Гапаранді. В Київщині вибухли поважні заворушення. Узброєні гурми розбріли мільцію й захопили власть в свої руки на селах. Військо, вислане з Києва, мусіло перевести з цими товпами дійсну битву. В Брусиліві підняли ся погроми на жидів. Всюди панує цілковита анархія.

З Одеси приходять подібні вісти.

Часопись „Реч“ запевняє внутрішній розвал Росії наслідком наступів радикальних елементів. Вона зазначає, що в багатьох губерніях вибухли селянські розрухи, які зростають. В Сипарі, в Сибірську, в Бесарабії прийшло до тяжких насильств над поміщиками, яких землю силою розділили між селяне. В Лівонії й Естонії потворили ся під проводом війська розбійничі банди, які грабують помістя. Естонська й ливонська людність захоуєть ся спокійно. Часопись „Реч“ пише у передовиці: В ріжних око-

Про волочіння озимини на весні.

Майже кождому з нас приходило бачити дома, що поміщики волочать озимину на весні. Та мабуть і в полоні не одному з товаришів приходилось бачити, як хозіяни-Німці волочать, а може хто й сам волочив. Отже може хто не знає, нащо то волочить ся озимина весною, та яка є від цього користь, то я й хочу коротенько пояснити.

Ця робота є дуже корисна. Наші землі за зиму дуже злягають ся, та від таяня снігу ріллі дуже запливають і на їх тарит ся шарлупа; ще до того такі землі тріскають ся і скоро висихають. Шарлупа та не допускає повітря до корінців ростинних, і від цього корінці хоруять, а відтак і ростини. Щоб запобігти цьому лихові, то хлібороб повинен шарлупу розбити, а тріщини позагортати. Розбиті шарлупу і позагортати тріщини найкраще можна бороною, себто заволочити її. Заволочена на весні пшениця гарно поправаєть ся і на-

віть цім самим способом лихий озимині можна допомогти. Волочити треба слідів у 2—3, а коли озимина густа, так що може полягти, то таку можна волочити слідів у 5-ть, поки борона не прорідить її і поле не почорніє.

Хлібороб повинен що весни волочити свою озимину, хоть би навіть земля не була злежана, занята, та потріскана. Не треба боятись, що борона повириває корінці рослини і що поле озимини почорніє. Є навіть приказка: „коли у перше волочини—не оглядай ся назад.“ Коли озимина заволочена на весні, то вона дуже гарно починає розкорінят ся і не раз можна бачити, як з зими виїде ріденька, а по заволочінню, неділя через дві, так оправити ся, що той, хто волочить, і не пізнає свого поля. Поясняєть ся це тим, що корінці ростини потрібують багато повітря, а коли до їх повітря доходить, то тоді вони гарно розростають ся.

Треба тільки пам'ятати, що волочити слід не аби як, а гарно, боронами тяжкими, із залізними зубками, щоб краще, як кажуть, „почухати“ землю. Найкраще цю роботу робить, коли грунт просохне від снігової води, коли не мажеть ся і не липне до зубків борони, а кришить ся.

Від такого волочіння всіляким посівам, як рідким, так і густим, дуже помагаєть ся. Довголітніми досвідами на досвідчих полях вияснено, що від волочіння урожаї збільшують ся на 15—20 пудів зерна на десятині. Получить таку лишку зерна це для господаря багато значить, а затрата на волочіння одної десятини коштує і карбованець.

Ті товариші, які працюють у господарів Німців, придивлять ся, як Німці волочать, у скільки борін і які від цього наслідки. Цікаво також придивлять ся, яким зерном сіють, як його чистять і як протравляють від сажки й інших зараз. Це все нам пригодить ся, коли повернемось до дому, до свого хлібства. *Хлібороб.*

Не жди мене, дівчинонько ти мила,
Не сподівай ся в гості до себе...
Забудь мене, моя ти чорнобрива,
Забудь того, хто так любив тебе.

Не та пора тепер уже настала,
Не час любити нам самих себе,—
Прийшла пора—каханка инша стала
Приваблювати мене до себе.

Коханка та—моя країна рідна,
Окрадена, пошарпана кругом,
В неволенці вона конає бідна,
Щей досі стогне під тяжким ярмом.

І ми всі повинні полюбити,
Життя за неї свого не жаліть,
З неволенки тяжкої увільнити,
І колишню славу воскресить.

Й тоді лишень забруднене сумління
Очистить ся, гріхи спадуць із нас,
І наші грядучі покоління
Благословлятимуть вовіки вічні нас.

Так не чекай же мене, чорнобрива,
Не час про власне щастя мріять нам:
На поміч кличе рідна країна,
За неї я життя своє віддам.

5. березня 1917 р.

М. Заволожа.

лицях і областях нашого соціального життя насичують звідомлення, що виказують поважне потрясіння і небезпечний занепад. «Біржеві Відомості» в п'ятнішні часи пишуть мало, подібно внутрішньому розладу в рідних звідомленнях. В рідних околицях знищено панські маєтки, двори і економії.

В повіті самарській рішили селенню, не здувши установчих зборів, на весні зібрати між себе увесь приватний маєток панський.

Конгрес російських солдатів.

Дня 22 квітня відбувся конгрес делегатів західної армії в прилежності президента Думи Родзянкі і міністра війни Гучкова. Понад 1200 представників солдатів, офіцерів, робітників збройної збірної в Петербурзі. Відкрив конгрес президент Думи Родзянко. Представник городських робітників і солдатів Познер зачав конгрес промовою за цим, що сей конгрес уявляє собою єдність між мілітарними і горожанськими (буржуазними) елементами нової Росії і підкреслює цілковиту єдність між фронтом і населенням. Познера вибрано президентом, а на місце заступника президента покликано серед великого одушевлення солдатів, звичайного солдата Сороколатова. Як він вступив на підвищення з ружком, в солдатській однострую — зірвала ся буря оплесків.

Перше засідання почало ся промовою Родзянкі, який заявив, що поворот старого ладу вже неможливий, але свобода вимагає від горожан обов'язків. Вітчизна в небезпеці. Далі Родзянко закликав злучити ся в одну силу, щоби побороти пороги свободи народу. Французький полковник Раснон говорив: Менше ведіть політику, а краще сповняйте ваші солдатські обов'язки, як солдати французької революції. Далі забрав слово англійський дайор, визнаючи їх до любови своєї, для якої мусять все зробити. В кінці ген. Гурко сказав: Як що ви не положите зусиль ратувати свободу, то вона пропаде... А Чхеїдзе потвердив, що між тимчасовим правительством і радою робітників і солдатів немає ніякого розладу. Царетелі ж промовляв, як і інші промовці, за продовження війни.

Російська Бастилія—Шліссельбург.

Дня 12 березня знищили революціонери твердиню Шліссельбург над озером Ладогою. Колись се була гранична твердиня до Фінського залу, яку здобув Петро від Шведів. В 19 столітті по збудованню кронштадтської твердині Шліссельбург замінено у в'язницю, повну казематів і коридорів, окружено доволу водою. Тут сиділи найтяжчі злочинці і політичні проступники, для яких навіть Сибір було замало. Як появили ся представники робітників, власти віддали їм ключі. Визволено 63 політичних проступників, між иншими невинно засудженого посла першої Думи Пилиха і його сина, що мали заковані руки й ноги, без ніякої вини. Не знаючи, що робити зі «злочинцями», винусли їх всіх робітники на волю. Тоді спровадили бочки бензину й нафти, порозставляли по казематах тай запалили. Страшний вибух висадив твердиню у повітря, лишили ся тільки

погорілі звалища на ганьбу московської династії Романових, на вічну пам'ять поколінням.

Англійські соціалісти за миром.

Орган російських соціал-революціонерів оголосив достовірні, скерпелі факти, що англійські соціалісти небагом пропонують представлення до правительства, щоби воно приступило до мирових переговорів. Як би правительство опирало ся, то пропонують голосування народу за миром. Правительство мусять згодити ся на мир без ніяких аннексії. Англійська часопись «Тімес» говорить, що між англійським суспільством потворили ся республіканські товариства, щоби зблизити ся до союзних французької, російської і американської республіки.

Міжнародний конгрес в справі мира.

Голландська делегація виконавчого Комітету міжнародного соціалістичного бюро постановила зачати міжнародну конференцію соціалістичну в справі дня 15 мая. Провідник голландської соціалдемократії Трельстра заявив, що окремий мир можна похвалити тільки тоді, коли він стане средством до загального мира. Окремий мир між Росією та Німеччиною загострив війну на західнім фронті і протягне її, а не доведе до повного розоруження. В тім конгресі мусять мати голос і лівіці групи соціалістів, як гурт Леніна, які є иншого погляду.

За автономію Туркестану.

«Утро Росії» доносить, що хан Хіви підняв повстання проти тимчасового правительства. Туркмени злучили ся з цим повстанням. «Російська преса жадає знищення «азійського деспотизму» в Хіві, який є безглуздем при свободній Росії. Належить завести новий лад з російською управою.

Давнього провідника царської Росії, Куропаткіна, увязнено й пошито у власній домі під доглядом Генералів Сіверса і Вробіна, які стоять теж в Туркестані, всаджено до тюрми. Генерал-губернатором іменовано Червіна.

З Царгороду доносять, що серед туркестанських племен під проводом хана Хіви і Бухари проявляють ся автономні стремління. Представники Хіви, Бухари, Фергана, Туркестану, Туркменів, Киргизів і других племен згодили ся підперти революціонерів, як вони признають автономію їх земель. Під цю умовою вони щойно признають тимчасове правительство.—Чи не вчити ся нам від Туркестану?

Потреба установчих зборів в Київі.

Часопись «Остєвропейше Цукунфт» подає у статі «Український Сфинкс» (загадка) таку статистику в земельній справі:

В українських землях царської посполоти й посполоти великих князів займають як раз найбільші простори. До них належать безчисленні копальні мангану й заліза та великі ліси, з яких найбільшій, біловежеський праліс знаходиться на пограниччю України й Білоруси.

Треба зрозуміти, що 40 процентів усеї землі належить до царя,

або до державних маєтків, 24 проценти до поміщиків, а тільки 2 проценти до церков і манасирів. Поміщики на Україні всі майже Москалі або Поляки, сторонники автократичного режиму і похлібці царські. До селян, які становлять 80 процентів населення належить тільки 24 проценти землі. Через закон вивчання буйного царя і його прихвильників привертати ся народові на Україні 64 проценти загарбаної землі. В деяких губерніях українських припадає селянам більше як 70 процентів землі до поділу.

Отже Установчі Збори, зложені з більшости Великоросів — чи привертати сю всю землю Українцям — треба сумілівати ся. З державних причин, щоби перемішати українське населення московськими людьми вони розділять ті землі в більшости між великоруськими селян. Тому на нашу думку Українці мусять домогати ся своїх установчих зборів в Київі, де би самі Українці рішили про свою землю. Хіба буде хоч один хлібороб, хоч би й «хахол», який був би за се, щоби нашою землею розпоряджали чужі люди через те, що вони будуть мати на Установчих Зборах всієї Росії більшість голосів?

Конференція антанті у Франції.

Остання конференція антанті між Рібо, Ллойд Джоржом, Бозелісом і Соніно обговорювала мирове питання. На ново поставлено воєнні питання з російською революцією, воєні демократичним рухом в Росії. Відкинуто всі пляни уступки з боку антанті. Італія зробила уступки копитом Сербії і Греції, за що вони мусять одержати негайну офензиву на Австрію.

РОСІЙСЬКІ ЖИДИ З «ІНОРОДЦЯМИ».

Берлінська часопись «Ідіше Рундschau» подає, о скільки Жиди брали участь в революції, приписуючи собі на 300 упавших 30 Жидів. В Москві стала виходити сіоністична часопись «Еврейская жизнь» і соціалістична «Еврейскій соціалдемократ». Ухвалено в обох столицях еклікаті конгрес всіх російських Жидів. В Москві відбули ся 17 березня збори, в яких брали участь, побіч Жидів—Українці, Литовці, Вірмени, Поляки. Поляки заявили,

що між народами займають окреме становище, бо вони мають свою державу. Литовці й Вірмени жадали територіальної автономії і перетворення держави на основах національної федерації. Українці, що живуть в Москві здавна і відбили ся від рідного краю, заявили ся за національно-культурною автономією в Росії та за національно-політичною автономією в Австрії. Жадали негайного віддання шкільної України на Українці. Жиди ставили свої культурні і політичні домагання. Утворено постійні відділи, які мусять вести далі бесіди в ціли порозуміння.

Рівночасно у Петербурзі відбувала ся рада соціалістичних партій «інородців», в якій брали участь українські, литовські й жидівські соціалісти.

СУДЬБА СКИНУТОГО ЦАРЯ.

В часописі «Реч» з дня 11. (24) марта читаємо таку вістку з такої петроградської часописі «День»:

—Злободневна тема, яку «День» трактує, торкається ся дальшої судби скинутого царя:

«Во імя республіки, во імя революції відправте Николая із Росії. Відправте його негайно. І тільки в той момент, коли поїзд з останній російським царем мине останній на російській землі верстовий стовп, можна буде сказати:

—Нині однуцаєся...

Сті чувства напевне зустрічають найширший відгук,—додає від себе «Реч».

***

Ії досі ще зима лютує,
Хоч минули її дні,
То з півночі вона дус,
То сніжить, на зло весні;
То водицю після ночі
Тонким ледом покрива,
Мен надалі вона хоче
Захистити свої права.
Марна праця! вже співають
Передвістники весни,
Що юрбами прибувають
Із чужої сторони.
Ще недовго полютує
Непогода навісна,
І всевладно запанує
Довгожданная весна.

К. Ярина.

ВІЙНА.

(Огляд за минулий тиждень).

На французько-англійським фронті йде величезне змагання народів. Союзники Англії ставлять всі свої сили, щоби перервати боєві лінії Німеччини; зготовили до битви 2 мільйони солдатів, між иншими і Росіян гонять до битви коло Ніпон; розтягнули наступ ще на бельгійський фронт. Тактика Французів змінилася ся: вони кидують великі маси у вогонь. Тактика Німців застосувала ся до сього так: вони лишують позиції, оставляючи гармати, а коли займе їх неприятели—йдуть наступом з помічю артилерії, розбивають їх і займають кращі позиції.

Англіїці оголосили свої втрати

за цю війну: вони мають 788.000 убитих 1,750.000 ранених.

На прочих фронтах більших боїв не було. Тільки в Палестині коло Газа Турки віднесли другу велику побіду над англійськими силами.

На морі в ночі з дня 21 на 22 квітня підняли Німці наступ легкої флотії на Довр, твердиню англійську, і на Кале, твердиню французьку в англійських руках, і дали успішно до них 650 стрілів. Вертаючи, зустріли англійські воєнні кораблі, до яких стріляли, затопивши один провідний корабель. Два підводні німецькі судна не вернули, —мабуть затонули.

З таборового життя.

— Театр. У неділю, 22. квітня, в салі Народного Дому заходом Муз.-Драм. т-ва ім. М. Лисенка виставлено було „Як ковбаса та чарка, то минеть ся й сарка“, комедія М. Старицького в одній дії, а на закінчення—дивертисмент з номерами деклямації, музики й сіву.

Зміст пєси, як відомо, такий, що ми зовсім не жалкували б, якби такі пєси на нашій сцені ніколи не появлялись. Про це вже й писало ся й говорило ся дуже багато, про неможливість подібного вибору репертуару, який не відповідає ні нашим громадським завданням загалом, ні завданням часу, який ми переживаємо, зокрема. Бо що справедли можуть дати нам типи на сцені такого Шпоньки чи Шила, котрих у житті в наші часи нігде не стрінемо? Таж кожний мусить признати, що такі типи хоч і були колись, то давно відійшли до історії. І як що уважати театр школою життя, то в чому полягає та наука, яку ми мали би виносити з тієї пєси?

Ще менше можна сказати про гру артистів. Ні один з товаришів-акторів не дав того, чого слід би було сподівати ся, ні один здасть ся й не старав ся дати нам цілість образу того типа, якого він із себе представляв. Правда, треба признати не малі здібности деяких товаришів, як от П-ого, чи С-ого, але щож? Здібности—здібностями, а старання треба скрізь прикладати, бо инакше й найкращі сили тратять свою вартість. Ми щиро переконані, що якби товариш-акторі були приклали потрібного старання, то ми не мали б сорому бачити того, що бачили.

Товаришеві П-му на цей раз бракувало вправ у своїй ролі та ще й вивчення П, щоб не робити пауз там, де їх зовсім не потрібно. Шановному Шпонці (т. С-му) теж бракувало не мало, а саме того, що й попередньому товаришеві. Крім того занадто вже одноманітні рухи має він, і ми певні, що всі мешканці табору знають наперед, який рух зробить актор у тому чи в другому місці своєї ролі. Пан Шило (т. В-н) був просто неможливий. Ніоднісній рідкої риси, щось похуже на лемішку й ніяк не вірило ся, щоб такий млявий на вид чоловік був спосібний посварити ся з давнім своїм приятелем за дурницю. Гарно, до певної міри натуральне враження робив Гаврило, т. К-р. Рєшта були так-сяк, хіба що Степанові (т.З-в) слід би було підібрати собі більше натуральний голос.

З реквізітом справа теж не втікла далеко ні від пєси, ні від гри. Очіпок був такий, що його ні в якому разі не можна було, хоч би в якому посніхові, признати за шапку й надіти його на голову, а ми бачили, що Шпонька його дуже довго розправляв у руках поки надіє. Або таке, наприклад: Шило показує на Шпоньку й питаєт ся Горпини, „звідкіля тут взяв ся такий ведмідь“, а Шпонька давно вже скинув свого виверненого кожуха, і багато ще такого иншого.

Словом, скрізь помітна недбалість, і не диво, що проведена таким робом вистава не заслуговує на иншу назву, як балаганщина.

Що до дивертисменту, то більшо-мєнше уваги заслуговують номери: Увертюра Келербера—оркестра та деклямації т. Д-ка та т. С-го, таї то т. Д-ві слід би було більше чуття вложити в свою деклямацію, а т. С-му зменшувати скількість своїх так численних жестуляцій. Зовсім не можна пробачити товариству в лиці його члена т. К-ра, який з цілком заслуженим соромом мусів утікати зі сцени, бо не знав того, що мав деклямувати.

За те танцювали гарно, як завжди, т.т. С-ий та П-ий. Шкода тільки, що штани на т. С-му були не українські, хоч і сині.

— Генеральна Старшина відбула 23. с. квітня звичайне чергове засідання, на якому прийнято звіти референтів табор. організації, ухвалено бюджет на місяць травень (май), затверджено статuti нових організацій, що повстали за останній час на робітничих командах, а саме: „Добра порада“ (ком. Bürg-Gräfen-gode), „Вудучина“ (ком. Münzenberg), „Народня Думка“ (ком. Nauborn ч. 3366), „Воля“ (ком. Oberndorfer-Hütte ч. 1833), „Народня Рада“ (ком. Asslar ч. 1445).

Вислухано було прохання двох унтер-офіцерів і одного зауряд-прапорщика з табору Вормс, які бажають перенести ся до нашого табору. Сі люде були вже у нас, але в 1915 р. на їх жаданні вивезено до російського табору, бо не хотіли прийняти участі в нашій роботі.

Тепер вони заперяють, що є націоналісти-Українці і, з усуненням царського режиму в Росії, хочуть прилучити ся до української праці. Таких прохань надходить чимало. Взагалі треба означити, що й до революції багато зголошувало ся до нас з тих, що раніш повтікали від української „політики“ до инших таборів; де-які з них тепер працюють уже в нас як щирі співробітники.

Жертви.

На хорих в лазареті. м. ф.

Ком. Birchenbach, № 2751. 2 87
 „ № 2347, від т.т.: М-ко 1 м., Ч-к 1 м., В-вич 60 ф., Н-ко 1 м., П-к 50 ф., Ф-чук 50 ф., Л-да 50 ф., Б-укий 50 ф. 5 60.
 Ком. Ajtenhunden, т. Д. К-ка 1 —
 „ Hof-gut-Almerfeld т. С-ко — 25
 9 72

На волинські шкдли.

Ком. Grube-Juno 2 —
 „ Hof gut-Almerfeld, т. С-ко — 25
 2 25

На памятник помер. полоненим.

Ком. Birchenbach, № 2751. 2 65
 „ Grube-Juno 1 —
 „ Hofheim, № 2750 від т.т.: Д-ля 10 ф., О-ко 10 ф., Е-ский 10 ф., Д-ка 10 ф., С-ко 10 ф., Р-й 10 ф., Г-ко 10 ф., П-ко 10 ф., Т-укий 10 ф., Б-лай 10 ф., Ш-ко 50 ф., К-ко 50 ф., З-й 35 ф. Разом 2 35
 Ком. Hof-gut-Almerfeld від т.т.: М. П-ка 1 м., П. Ц-ри 50 ф., К-ва 50 ф., Ф-ва 1 м. 15 ф., Т-ка 30 ф., С-ко 50 ф. разом 3 95

995

На січовий прапор.

Ком. Atzbach, № 536. Гур-ток „Вперед“ 2 40
 Ком. Ajtenhunden, т. Д. К-ка 1 —
 3 40

На організаційні ціли.

Ком. Kohlen-Holz-Hausen, № 2841. 1 —

На український бойвий фонд.

Ком. Dalbruch, № 1755 від т.т.: П-нь 1 м., Д. В-го 75 ф. разом 1 75

На часопис „Громадська Думка“.

Ком. Obendorf Hütte 1 20
 „ Krufelbach від т.т. Д. Х-кого 50 ф., С. Г-ша 10 ф. — 60
 1 80

Черениска Редакції.

Ком. № 11412 т. Заганик. Гроші одержано і висилка продовжуєт ся.
 Ком. Guirnbach, № 3405. Гроші одержано. Календар і часопис посилаємо.
 Ком. Loudorf, т. А. Підгайко. Гроші одержано; календар С. В. У. посилаємо.
 Ком. Dienheim, т. Б-у. Лист ваш одержали, часопис і книжку посилаємо.
 Alrenrod. Гроші одержано, букварі в-силаємо.
 Ком. № 2301. Гроші одержано, картки посилаємо.
 Ком. Herr-Hohemark. Календар С. В. У. посилаємо.
 Ком. Balkhausen, № 3674, т.т. Б-р, Ш-ко, А-в. Гроші за календарі одержано. Висилаємо календарі й часопис „Громадська Думка“ т. І. Полт-к. Календар і часопис посилаємо.
 Ком. № 11183, т. С. Г-ко. Часопис „Громадська Думка“ посилаємо.
 Ком. Merlau, № 3689. Гроші одержано, часопис і стінний календар посилаємо.

Оголошення.

Командатура подала до відома Генеральній Старшині, що бажання на перенесення полонених з одного табору до другого може бути тільки від рідних: батьків синів і братів і то лише в тім випадку, як полонений покриє всі видатки перенесення по залізницю. Крім цього полонений, що прохає про перенесення вище зазначених родичів, мусить дати посвідку, що останні дійсно годять ся на таке перенесення.

Канцелярія Генеральної Старшини, повідомляючи товаришів про такий розпорядок, додає, що подані за останній час такого змісту прохання відкладені до виповнення потрібних формальностей.

Канцелярія
 ГЕНЕРАЛЬНОЇ СТАРШИНИ.

Таборова книгарня

має слідуєчі книжки, які можна виписувати на робітничі команди через редакцію:

	М.	Ф.
Календ. на 1917 р. (Памятк. книж.) С. В. У. в оправі.	1	30
Т. Шевченко. Кобзар 1 ч. в оправі	1	—
„ 2 ч. в оправі	1	—
Б. Барвінський. Звідки пішло імя Україна?	—	5
М. Возняк. Наша рідна мова.	—	5
„ Памяти Івана Франка	—	40
Краснов. Що тепер дієт ся в Росії?	—	5
Олександр. Скоропис. Значінне. самостійної України для европ. рівноаги.	—	5
Іван Крип'якевич. Українське військо (з малюнками).	—	10
М. Лозинський. Галичина в життю України.	—	15
А. Полуботок. З минулого.	—	5
„ Дідова казка	—	5
Видання полонен. Захальна книжочка.	—	10
„ Як опреділити вагу живої худоби.	—	10
„ Т. Шевченкові в 102 р. його урод.	—	10
„ Мод. Менцінському.	—	5
Заклинський. Що треба знати кождому Українцеві?	—	5
„ Світогляд І. Франка	—	5
Б. Лепкий. З історії української літератури.	—	10
І. Шпшманов. Роля України в болгарськ. відроджен.	—	5
Видання С. В. У. Наша пісня.	—	15
„ Українські колядки.	—	5
Орест Кириленко. Українці в Америці.	—	15
С. Томашівський. Церковний бік української справи.	—	5
Льонгін Цегельськ. Русь-Україна, а Московц.-Росія.	—	30
Поліглот Кунце. Русин-Україн. в Німеччині (розмов).	—	50
М. Грушевськ. Як жив український народ (з малюн.)	—	25
В. Гнатюк. Націон. відроджен. австро-угор. Україн.	—	20
Ін. Бочковський. Фінляндія та фінляндське питання.	—	30
Євген Левницький. Листи з Німеччини.	—	20
Видання загально-української культурної ради.	—	—
„ Слово о полку Ігоревім.	—	60
М. Богданович. Білоруське відродженне.	—	10
Святе письмо нов. завіту (Євангелія).	1	—
Онуфр. Солтис. Буквар для самоуків без оправи.	—	30
Богдан Лепкий. Чекає нас велика річ. з 10 образк.	—	20
Видання полон. Рапштат. таб. Стінний календар.	—	5
Пр. В. Антонович. Хмельнич. в повісті Г. Сенков.	—	20
Географія України С. Рудниць. 1 ч. (з 66 малюн. карт.	2	20
„ 2 ч. (з 48 малюнками)	2	50
Видання С.В.У. Чужинці про українську справу.	—	10
Володимир Гнатюк. Українська народна словесність.	—	30
Німецько-українська салдатська розмовна книга.	—	20
Календар полонених Українців у Фрайштадті „Розвага“ на 1916. і 1917.	1	—

Адреса редакції: Wetzlar. Unterrichts Ausschuss. Lagerzeitung.